

RAZGLEDI

22. MEDNARODNI GEOGRAFSKI KONGRES V KANADI
(avgust 1972)

Svetozar Ilešič

22. mednarodni geografski kongres se je vršil v Montréalu v Kanadi od 10. do 17. avgusta 1972. pod pokroviteljstvom Rolanda Michenerja, generalnega guvernerja Kanade. Kraj kongresa je bila frankofonska *Université de Montreal*.

Slavnostna otvoritev kongresa je bila 10. junija v glavni dvorani slovite nove kulturne zgradbe *Place des Arts*. Kongres je otvoril po pozdravnih besedah prof. Gordon C. Merrilla, predsednika kanadskega Nacionalnega komiteja za geografijo, g. Alastair Gillespie, kanadski minister za znanost in tehnologijo, ki je prinesel pozdrave odsotnega kanadskega ministrskega predsednika P. E. Trudeau-a, v svojem govoru pa izrazil svoje pričakovanje, da bo kongres pokazal vlogo geografov v sodobni družbi kot vloga tipičnih »generalistov« ki so potrebni za to, da postane delo specialistov bolj uporabno in koristno. To je navezal tudi na problematiko razmerja med okoljem in družbo, kjer bi že po tradiciji morali geografi kot »generalisti« in sintetiki imeti eno glavnih besed. V imenu kanadskega združenja geografov (*Canadian Association of Geographers*) je pozdravil zbrane kongresiste predsednik Louis-Edmond Hamelin, profesor z univerze v Quebecu. V nasprotju z drugimi domačimi govorniki, ki so med svojimi govori menjavali oba deželna jezika (angleški in francoski) je govoril samo francoski. Šledila sta še pozdrava predsednika Mednarodne geografske unije Stanisława Leszczyckiego in predsednika organizacijskega komiteja kongresa prof. J. Briana Birda.

Na kongresu je bilo registriranih okrog 1700 rednih članov (brez t. i. »družinskih« in »odsotnih« članov). Od teh jih je seveda največ odpadlo na domačo, kanadsko delegacijo (blizu 500), druge najmočnejše delegacije so bile iz sosednjih ZDA (370), Velike Britanije (125), Francije (68), ZR Nemčije (54), Mehike (54), Sovjetske zveze (50), Italije (41), Japonske (40), Indije (36) in Poljske (50). Vseh udeležencev iz Evrope je bilo nekaj manj kot 500, kar je spričo visokih stroškov za prevoz in bivanje preseglo napovedi. Iz Jugoslavije smo bili registrirani podpisani kot predsednik Nacionalnega komiteja SFRJ (toda s sredstvi, ki jih je dodelila Raziskovalna skupnost Slovenije), prof. Ivan Crkvenčič (Zagreb), prof. Dušan Dukić (Beograd), prof. M. Lleshi (Priština), doc. M. Radović (Titograd), akad. J. Roglič (Zagreb), asistent M. Sušić (Beograd) in prof. M. Vasović (Beograd). Od teh pa zadnja dva na kongres nista pripotovala.

Kongres sam je potekal deloma po utrjenih, deloma pa po novih poteh. Med prve spada nedvomno razdrobljenost njegovega dela na številne bolj ali manj specialne sekcije in na zasedanja stalnih komisij Mednarodne geografske unije. Ta oblika dela je verjetno morala razočarati omenjene predstave ministra Gillespieja o vlogi geografov kot »generalistov«.

Na kongresu je bilo organiziranih naslednjih 15 sekcij (v oklepaju je navedeno število ustreznih, vnaprej pripravljenih in objavljenih referatov): za geomorfologijo (69), za klimatologijo, hidrografijo in glaciologijo (58), za biografijo in pedologijo (39), za regionalno geografijo (35), za historično geografijo (58), za kulturno geografijo (z dovolj nejasno opredeljenostjo pojma »kulturalna«, 107) za politično geografijo (11), za ekonomsko geografijo (50), za kvaliteto okolja (52), za agrarno geografijo in agrarna naselja (47), za urbano geografijo (46), za geografsko teorijo in oblikovanje modelov (35), ter za teledetekcijo ter obravnavanje podatkov in informacij (20).

Komisije Mednarodne geografske unije, ki so pred tem objavile poročila o svojem delu v medkongresnem razdobju 1968—1972 že v »Bulletinu« Mednarodne geografske unije (vol. XXIII, 1972, No 1) so povečini zasedale že pred kongresom, v prvih dneh avgusta, v obliki simpozijev po raznih krajih Kanade. To so bili naslednji sestanki (v oklepaju so navedeni kraji zasedanja in število vnaprej objavljenih referatov; razen le-teh je bilo na dnevnem redu seveda tudi veliko poročil, zadevajočih delovni program in organizacijo dela): komisija za obravnavanje podatkov in informacij (Ottawa, Ontario 2), komisija za ekologijo višinskih področij (Edmonton-Calgary, Alberta 2), komisija za obalno geomorfologijo (Halifax, Nova Škotska, 9), komisija za recentne geomorfološke procese (Calgary, Alberta 4), komisija za geografijo v vzgoji (Quebec-Montréal, 17), komisija za humidne trope (Gvajana-Barbados-Guadeloupe, 1), komisija za tematiko »Človek in okolje« (Calgary, Alberta 6), komisija za geomorfološko kartiranje (Regina-Calgary, Alberta 5), komisija za tipologijo agrikulture (Hamilton, Ontario, 18), komisija za regionalne aspekte ekonomskega razvoja (London, Ontario, 1), komisija za geografijo aridnih predelov (Lethbridge, Alberta 1), komisija za populacijsko geografijo (Edmonton, Alberta 27), komisija za aplicirano geografijo (Waterloo, Ontario, 7), komisija za kvantitativne metode (Montreal 1), komisija za izrabo tal v svetu (Sherbrooke, Quebec, 8), komisija za geografijo prometa (Toronto, Ontario, 12) in komisija za medikalno geografijo (Guelph, Ontario, 10).

Večina komisij je seveda zasedala ponovno med samim osrednjim kongresom v Montréalu. Tam pa je posebna vloga pripadla komisiji za zgodovino geografske misli, ki je v sodelovanju z vodstvom MGU pripravila za 100-letnico mednarodnih geografskih kongresov (prvi tak kongres je bil leta 1971 v Antwerpnu) posebno publikacijo z naslovom *La géographie à travers un siècle de congrès internationaux — Geography through a century of international Congresses* z uvodno besedo predsednika MGU St. Leszczyckega ter s prispevki predsednika komisije Ph. Pinchemela ter drugih sodelavcev (Jj. Dubois, G. Kish, D. Pumain, J. Schneider, K. Sališček, R. P. Beckimsale, P. Claval, M. Egly, Ch. Balley, H. Boesch, M. P. Maret, W. T. Freeman, G. Chabot) in z ustreznim bibliografskim pregledom. Tej stolecnici je bila posvečena tudi posebna slovesna seja kongresa, kjer so po uvodnih besedah prof. Leszczyckega govorili prof. K. Sališček (ZSSR) o prispevku mednarodnih geografskih kongresov in MGU k razvoju kartografije, G. Kish (ZDA) o geografiji in geografih v sto letih mednarodnih geografskih kongresov in P. Pinchemel (Francija) o geografiji in kongresih.

Razen zgoraj navedenih predkongresnih zasedanj komisij širom po Kanadi so bili v raznih krajih Kanade pred kongresom in deloma še po njem organizirani tudi še drugi simpoziji: o kulturnih neskladnostih v sodobnem svetu (Burnaby, Britanska Kolumbija 5), o vodnih virih (Victoria, Britanska Kolumbija 25), o vlogi mesta v modernizaciji dežel v razvoju (Toronto, Ontario, 6), o razvoju predelov ob meji med prerijo in gozdom (Edmonton, Alberta — Saskatoon, Saskatchewan, 8), o kraški geomorfologiji (Edmonton, Alberta 8), o problemih predelov počasne rasti ali stagnacije v razvitih deželah (St. John, Nova Fundlandija), o razvoju subarktične (Winnipeg, Manitoba, 2), o naselitvi manjšinskih skupin v ZDA in Kanadi (Winnipeg, Manitoba 4), o ledenikih Skalnih gora (Calgary, Alberta) in o matematični teoriji prostora (Toronto, Ontario). V načrtu je bil tudi predkongresni sim-

pozij o teoriji geografije v Torontu, zaradi smrti iniciatorja prof. Carola) pa je bil odpovedan.

Od udeležencev iz Jugoslavije je imel podpisani v sekciji za regionalno geografijo referat o novih konceptih pouka regionalne geografije na jugoslovanskih (predvsem ljubljanski) univerzi, prof. Roglič pa v sekciji za geografsko teorijo referat z naslovom »Prostorski vidik je bistvo in perspektiva geografije«. Z zamudo je bil najavljen tudi referat K. Lessija iz Pristine z naslovom »Vloga mesta v organizaciji kmetijskih dejavnosti, primeri iz socialističnih dežel«. Prof. Dukić iz Beograda je sodeloval v delu komisije za hidrološko dekada z referatom o rečnih režimih v Jugoslaviji, prof. Crkvenčić pa je sodeloval na simpoziju komisije za tipologijo agrikulture v Hamiltonu.

Kakor že na dosedanjih kongresih, je bilo tudi nekaj večernih reprezentativnih predavanj za vse udeležence, tako »prezidenčna адреса« dosedanjega predsednika MGU prof. Leszczyckega o »Perspektivi razvoja geografskih znanosti« (ob tej priliki je bil prof. Leszczycki odlikovan z zlato medaljo Kanadskega Geografskega društva) ter P. Dansereaua iz Montreala o ekološki študiji za novo velikopotezno montrealško letališče.

Med pozitivne novosti v primerjavi s predhodnimi kongresi sodi vnaprej tiskana, 2 obsežni knjigi obsegajoča, vzorno urejena publikacija z naslovom *International Geography — 1972 — La géographie internationale* (ed. by W. Peter Adams and Frederik m. Helleiner, Montreal 1972, skupno 1354 strani), v kateri so objavljeni vsi prijavljeni in sprejeti referati po sekcijah, po komisijah in po simpozijih in to ne samo v kratkem izvlečku, temveč v prostorsko sicer dokaj omejeni celoti, s čimer so organizatorji želeli doseči cilj, da referenti svojih referatov sploh ne bi čitali v celoti, temveč da bi samo z nekaj osnovnimi mislimi sprožili diskusijo; diskusija je bila včasih celo vnaprej organizirana in usmerjena. Novost so bili tudi t. i. *workshops*, na katerih so se zainteresirani kongresisti lahko praktično seznanjali z moderno raziskovalno tehniko. Prav tako je bilo novo, da so bile pripravljene nekatere posebne »panelske diskusije«, in sicer o tehle temah: »Raznoličnost, teritorialna organizacija in oblast — problematika federacije«, »Nordijski predeli«, »Wisconsinska deglaciacija v Kanadi« in »Raziskave o bodočem urbanizmu«.

Vzporedno s kongresom je nekajkrat zasedala tudi generalna skupščina Mednarodne geografske unije. Precej razprave je bilo o delu dosedanjih in ev. bodočih komisij; Izvršni odbor je težil s svojimi predlogi za tem, da se število komisij po možnosti skrči, da pa te intenzificirajo svoje delo. Sklepanje o tem je bilo s strani Izvršnega odbora MGU bolj pripravljeno in zato manj anarhično in improvizirano kakor na 21. kongresu v New Delhiju. Nobena nova komisija ni bila ustanovljena, od dosedanjih 24 pa jih je ostalo 20 (za nacionalne atlase, za aplicirano geografijo, za izrabo tal v svetu, z zgodovino geografske misli, za mednarodno terminologijo, za geografijo v vzgoji, za obravnavo podatkov, za kvantitativne metode, za tematiko »človek in okolje«, za geomorfološko kartiranje, za današnje geomorfološke procese, za mednarodno hidrološko dekada, za geoekologijo višinskih področij, za populacijsko geografijo, za tipologijo agrikulture, za ruralna naselja v monsunkskih deželah, za urbanizacijo, za geografijo transporta, za regionalne aspekte ekonomskega razvoja in za medicinsko geografijo. Med 4 komisijami, ki so prenehale z delom, pa so komisije za obalno geomorfologijo, za periglacialno geomorfologijo, za geografijo aridnih predelov in za geografijo humidnih tropov. Pač pa so bile osnovane tri nove delovne skupine (*working groups*), ki se bodo z uspešnim delom lahko na prihodnjem kongresu potegovala za preoblikovanje v komisije. To so delovne skupine za turizem in rekreacijo (predsedstvo v Avstriji), za prodor sodobne urbanizacije na podeželje (predsedstvo v Izraelu) in za razvoj ter planiranje agrarnega prostora (predsedstvo na Madžarskem — prof. G. Enyedi).

Generalna skupščina je izvolila tudi novi izvršni odbor Mednarodne geografske unije s prof. J. Dreschem (Francija) kot predsednikom in s prof. Chauncey D. Harrisom (ZDA) kot generalnim tajnikom in blagajnikom. Dosedanji predsednik prof. St. Leszczycki (Poljska) je postal avtomatično podpredsednik, poleg tega pa so bili izvoljeni za podpredsednike F. F. Davitaja

(ZSSR), T. Hägerstrand (Švedska), Shinzo Kiuchi (Japonska), A. L. Mabogunje (Nigerija), M. J. Wise (Združeno kraljestvo), in M. Zamorano (Argentina). Končno je bilo soglasno sprejeto vabilo Akademije znanosti ZSSR, da se 23. kongres organizira leta 1976 v Moskvi, hkrati pa vabilo Nove Zelandije, da se tam leta 1974 organizira regionalna konferenca MGU.

Že vse zadnje desetletje se na mednarodne geografske kongrese prostorsko in časovno vežejo tudi konference Mednarodne kartografske asociacije. V Montrealu se je ta konferenca držala v dneh od 15. do 18. avgusta. Ob tej priliki je bila na predlog našega Nacionalnega komiteta za geografijo sprejeta med člane asociacije tudi Jugoslavija, ki doslej še ni bila njen član. Na konferenci je sodeloval kot naš zastopnik dr. Ljubo Sretenović iz Beograda.

Pri organizaciji kongresnih prireditev so kanadski geografi vseh generacij (od vodilnih znanstvenikov do študentov) pokazali nenavadno veliko organizacijske vneime in sposobnosti. Še bolj nas je ugodno presenetil vpogled v njihovo siceršnje dejavnost, ki se kaže že v tehle glavnih podatkih: da je geografija zastopana s svojimi oddelki na kar 50 kanadskih univerzah (v samem Montrealu na 4 velikih, tako anglofonih kakor frankofonih), da je študentov geografije okrog 5.000, da ima kanadska geografska asociacija okrog 3500 članov in da izhaja kar 20 periodičnih, oziroma serijskih geografskih publikacij. Tudi strokovno raven njihovega dela bi lahko zelo pozitivno ocenili. Spoznali smo jo iz njihovih referatov na kongresu, iz nenavadno tehtnih strokovnih vodstev po krajših ekskurzijah, ki smo se jih utegnili udeležiti, posebno pa še po zelo kakovostnih strokovnih publikacijah, ki so jih pripravili za kongresiste. Razen zbornika prijavljenih referatov, ki smo ga že omenili, je to zlasti zbirka šestih knjig z naslovom *Studies in Canadian Geography*, ki pomeni moderno zasnovano regionalno geografijo Kanade oziroma njenih pokrajin: dve knjigi obravnavata osrednji kanadski pokrajini Quebec in Ontario, ostale štiri pa Atlantske province, Prerijske province, Britansko Kolumbijo, in t. i. »Sever«. Tudi knjiga o Montrealu je mnogo več, kakor pa bi lahko sklepali po skromnem podnaslovu (*guide d'excursions*): je prava, tudi z najmodernejšimi (kvantitativnimi) metodami izvršena samostojna študijska obdelava tega največjega kanadskega mesta. Sploh se mi zdi, da so kanadski geografi pri svojem delu našli zelo uspešno ravnotežje med osnovnim, že v tradiciji zakoreninjenim regionalnim konceptom geografije in med modernimi analitičnimi (predvsem kvantitativnimi) metodami ter s tem dokazujejo, da si ti dve poti ne nasprotujeta ali se medsebojno izključujeta, temveč, narobe, dobro dopolnjujeta.

Na koncu naj samo še zabeležim, da je bilo pred kongresom in po njem organiziranih še mnogo večdnevni, deloma specializiranih ekskurzij. Podpisani se ni mogel udeležiti nobene, zato jih kaže tu le naštetih z označbami, kakor so bile navedene v programu. Pred kongresom so bile to: Kanadski severozahod, Arktični arhipelag, Poteze umika ledu in morske transgresije v vzhodni Kanadi, Južne gore v Britanski Kolumbiji in Alberti, Geomorfologija južne Alberte, Obale Gornjega jezera, Kulturna prilagoditev med Eskimi (Južni Baffinov otok). Po kongresu: Prekanadska ekskurzija (z avtobusom) Zahodna Kordiljera, Južne Prerije, Severozahodni Quebec in Severovzhodni Ontario, Prst in naselitev v vzhodnem in osrednjem Ontariu, Primorske pokrajine, Predel nacionalnega glavnega mesta, Vzhodne Skalne gore in njihovo podgorje, Novofundlandska obala, Področje spodnjega Sv. Lovrenca, Osrednji kanadski koridor, Promet, industrija in rekreacija na spodnjih Velikih jezerih, Arktični arhipelag II, Mesto Quebec in njegovo področje in Jugozahodni Ontario, obmejna regija.

Résumé: 22e Congrès International de Géographie à Montréal

M. Š. Ilešič, qui a participé au Congrès comme chef de la délégation yougoslave, présente son rapport sur l'activité du Congrès en soulignant surtout quelques nouveautés très réussies dans l'organisation du travail scientifique du Congrès.